

Струка (назив): ЗДРАВСТВО		
Занимање (назив): СВА МЕДИЦИНСКА ЗАНИМАЊА		
Предмет (назив): СОЦИОЛОГИЈА И ЕТИКА		
Опис (предмета): Опште образовни предмет		
Модул (наслов): ЕТИКА		
Датум: 2023.	Шифра:	Редни број: 02
Сврха		
По завршетку овог модула ученици ће бити у могућности да овладају основним етичким појмовима, стекну преглед историјског развоја етике, анализирају различите етичке проблеме, износе и аргументовано бране одређене своје ставове и критички се одређују према етичким темама и дилемама. Ученици ће такође бити у прилици да сагледају, анализирају и критички процјењују етичке аспекте здравственог позива као и да самостално бирају и обрађују етичка питања.		
Специјални захтјеви / Предуслови		
<p>У току реализације овог модула могу се користити усвојена знања из других друштвених наука.</p> <p>У настави са ученицима оштећеног вида простор уредити на начин да њима буде познат. Уколико долази до измјене простора, ученике обавјестити о томе.</p> <p>Позиција и положај мјеста ученика у учионици потребно је организовати на начин да ученик има могућност да прати наставу, види таблу и чује наставника а све то у зависности од преосталих и функционалне употребе визуелних способности. Пожељно је да позиција мјеста ученика буде у близини табле и катедре наставника. Наставу концептуализовати на начин да буде у што већој мјери заснована на познатом искуству, конкретним примјерима и очигледним наставним средствима. У настави са ученицима оштећеног вида а који при томе могу да прате визуелне садржаје, пожељно је користити аудиовизуелна средства у циљу што бољег приближавања апстрактних појмова. То се односи на употребу дигиталне технологије и садржаја са интернета у којима су на адекватан начин приказани садржаји који се обрађују. Са ученицима оштећеног вида користити очигледна наставна и дидактичка средства која су доступна за тактилну перцепцију</p>		
Циљеви		

1. Усвајање основних теоријских знања из различитих етички учења;
2. Развијање моралне свијести, интегрисање сазнања и дјеловање у практичном животу и струци здравственог радника;
3. Допринос развијању моралне свијести ученика као и осјетљивости на неетичке појаве у животу и струци;
4. Оспособљавање ученика да разумију смисао моралних дилема у животу и струци;
5. Усвајање професионалног етичког кодекса здравственог радника;
6. Подршка критичком мишљењу ученика да уочавају и разматрају неетичке појаве и на одговарајући начин реагују;
7. Подстицање ученика да развију сопствени осјећај дужности и одговорности за своје поступке.

Теме				
1. Етика као филозофска дисциплина 2. Историја етике 3. Примијењена етика 4. Морални аспекти здравственог позива 5. Слободна тема				
Тема	Исходи учења			Смјернице за наставнике
	Знања	Вјештине	Личне компетенције	
	Ученик је способан да:			
1. ЕТИКА КАО ФИЛОЗОФСКА ДИСЦИПЛИНА 1.1. Увођење у филозофију 1.2. Предмет етике	- објасни појам и предмет филозофије - препозна изворе филозофског мишљења; - наведе и образложи предмет бављења значајнијих филозофских дисциплина; - етимолошки одреди поријекло и значење ријечи морал и етика; - дефинише предмет бављења етике - објасни подјелу етике кроз појмове еудајмоније, хедонизма, утилитаризма,	- анализира кроз сличности и разлике однос филозофије, митологије, религије, науке и умјетности; - утврди однос етике према другим филозофским и научним областима; - дискутује о важности етике као практичне филозофске дисциплине;	- развије смисао за самостални рад и сарадњу са другима - покаже комуникативност и толеранцију; - покаже креативност; - изгради став према важним темама; - развије тачност, одговорност, самосталност, радозналост, уредност, истрајност у остваривању циљева; - развије самопоуздање, флексибилност и отвореност за нове идеје и информације; - поставља питања и употребом различитих извора информација долази до одговора на постављена питања; - рјешава проблеме; - повезује знање од једноставнијих појмова и процеса ка сложенијим;	На часу је потребно комбиновати различите методе и облике рада. Због тога наставници треба да владају репертоаром различитих наставних метода. Потребно је редуковати традиционално и фронтално излагање наставника. Акценат ставити на интерактивну наставу и развијање критичког мишљења ученика кроз индивидуални рад, тимски и групни рад: кооперативно учење кроз интеракцију, учење према моделу, активно искуствено учење, рјешавање проблема. Три су основна елемента критичког мишљења: размишљање (концептуализација, анализа-синтеза, евалуација), размјена (комуникација, опсервација других погледа, преиспитивање и упоређивање), презентација (изградња и аргументована одбрана властитог става, самопоуздање и свијест о вриједности властитих идеја, мотив за дјеловање). Критичко мишљење у настави развија се путем ЕРР стратегије

				Због природе предмета, при упознавању ученика с новим садржајем, наставник не би смио упасти у замку да излаже и намеће своју етичку позицију ученицима. Сваком моралном проблему и етичком правцу треба прићи подједнако објективно и критички. Разлике моралних погледа треба подстицати а не сузбијати. На ученику је да слободно искористи те информације и самостално примјењујући етичку аргументацију формира властити морални суд.
2. ИСТОРИЈА ЕТИКЕ				
2.1. Античка етика	<ul style="list-style-type: none"> - изложи периодизацију филозофије и етике као филозофске дисциплине; - опише етичка схватања предсократоваца - објасни етичка гледишта софиста, Сократа и сократских школа; 	<ul style="list-style-type: none"> - анализира Платонова и Аристотелова етичка схватања; - дискутује о етичким позицијама стоика и епикурејаца; 		Од изузетне је важности показати ученицима да су питања и садржаји којим се етика бави, иако понекад потиче из далеке прошлости, потпуно смислени и крајње корисни у рјешавању проблема савременог човјека.
2.2. Средњевјековна етика	<ul style="list-style-type: none"> - разумије основна начела хришћанске етике; 	<ul style="list-style-type: none"> - тумачи хришћански захтјев љубави према непријатељу; - упореди аргументацију религијске етике коју Платон излаже у Еутифрону са хришћанском етиком. 		Програмом је предвиђена и слободна тема, што даје могућност наставницима да у договору са ученицима бирају садржај којим ће се бавити, самим тим да креирају исходе учења којим ће тежити. Овим ученици постају равноправни партнери у креирању програма. Док се самом наставнику оставља слободан простор за обрађивање тема од личног интересовања. То може бити:
2.3. Нововјековне етичке теорије	<ul style="list-style-type: none"> - опише дух модерног доба и нови систем 			Један свијет – много проблема, један човјек – хиљаде искушења (насиље, глад, равнодушност, отуђеност људи);

<p>2.4. Етичка схватања савременог доба</p>	<p>вриједности који се успоставља са хуманизмом и ренесансом; - наведе и образложи етичка схватања рационалиста и емпириста - објасни Кантову етику моралне аутономије; - објасни Фихтеово схватање слободе човјека;</p> <p>- објасни Шопенхауерово схватање морала; - разликује појмове морализма, аморализма и иморализма; - образложи Ничеов захтјев за превредновањем свих вриједности; - наведе и објасни етичка схватања егзистенцијалиста;</p>	<p>- критички процијени макијавелизам; - формира свој став о емпиризму и рационализму; - дискутује о проблему теодијеје - анализира Кантов категорички императив;</p> <p>- формира сопствени став о Шопенхауеровој и Ничевој етици - анализира Марксово виђење проблема отуђења - дискутује о постмодерни и мјесту етике у XXI вијеку;</p>		<p>Људска егзистенција и изазови одрастања (контрола емоција, нагона, моралне вриједности и норме, осјећај дужности и повезаности, слобода насупрот самовољи, потреба за самокритиком, самовредновањем и вредновањем туђег дјела и рада).</p> <p>Развијање позитивног става према позиву, пријатељству, животу, уласку у непознато, љубави, одговорности према себи и другима. Процјена позиције ауторитета и моћи. Радионички рад, интеракција, одлазак у различита удружења и установе (старачке домове, дјечија удружења, хуманитарне организације) како би се развила емпатија. Дискусија о егоизму и његовим границама, изворима, степенима заступљености. Разматрање баланса сукоба и сарадње, заступљеност егоизма, алтруизма, прагматичност одлука итд . У раду и настави са ученицима оштећеног вида користити важећи уџбеник и стручну литературу на Брајевом писму и увећаној црној штампи; - користи рачунаре који су опремљени говорним софтвером (читаач екрана) за слијепа и слабовида лица или софтвера за увећање екрана за слабовида лица. Садржаје које је могуће -приближити аудитивном и тактилном икуству и прцепцији ученика оштећеног вида</p>
--	---	---	--	---

3.1. Абортус и еутаназија

- препозна moralnu kontroverznu dvije dijametralno suprotne pozicije abortusa („za život“ vs „za izbor“)
- definiše pojam eutanazije i navede različite vrste eutanazije (dobrovoljna, nedobrovoljna, pasivna i aktivna)
- obrazloži hospici i paliјativnu његу као savremenу алтернативу eutanaziji;

- изграде и
аргументовано
одбране властити
став по питању
абортуса и
еутаназије;

3.2. Генетски инженеринг

- дефинише термине
биоинжењеринг и
еугеника

- уочи сличности али и разлике између генске терапије и генетског побољшања
- образложи основне разлоге аморалности клонирања човјека
- тумачи позитивну наду и негативне опасности које нуди ГМО (генетски модификована исхрана);

3.3. Еколошка криза	<ul style="list-style-type: none"> - разумије савремене еколошке изазове загађења ваздуха, климатске промјене, очување флоре и фауне - појасне разлику између антропоцентричног и биоцентричног приступа еколошким проблемима; 	<ul style="list-style-type: none"> - интерпретирају Сингерову идеју ослобођења животиња - укажу на нашу одговорност према будућим генерацијама и промовишу основну норму еколошке етике: чувај живот! 		
3.4. Зависност – дрога и алкохол	<ul style="list-style-type: none"> - наведу различите врсте зависности и степене зависности - препозна сигнале зависности код себе и код других 	<ul style="list-style-type: none"> - спозна здравље као вриједност и уочи моралну потребу његовог очувања - образложи проблем зависности као губитка слободе и достојанства личности - одбрани етичку норму избјегавања као најбољег начина борбе против зависности; 		
3.5. Сексуална етика	<ul style="list-style-type: none"> - објасни појам промискуитета - образложе појам сексуалног узнемиравања 	<ul style="list-style-type: none"> - разумије комплексност хумане сексуалности - изграде и одбране властиту позицију о 		

3.6. Професионална етика	<ul style="list-style-type: none"> - препозна аморалност сексуалне перверзије - разликује појмове професије, занимања и позива - објасни појмове мито и корупција - објасне појам колегијалности. 	<p>сексуалној етици;</p> <ul style="list-style-type: none"> - препозна значај професионалне одговорности и професионалног угледа - препознају значај моралног кодекса професије за практично морално дјеловање на радном мјесту. - наведу позитивне колегијалне особине, дају конкретан примјер - наведу негативне колегијалне особине, дају конкретан примјер. 		
4. ЕТИЧКИ АСПЕКТИ ЗДРАВСТВЕНОГ ПОЗИВА 4.1. Захтјеви и кодекси медицинске етике	<ul style="list-style-type: none"> - опишу садржај Хипократове заклетве 	<ul style="list-style-type: none"> - анализирају женеvску ревизију Хипократове заклетве - анализирају текст Интернационалног 		

<p>4.2. Етички ставови здравствених радника</p>	<ul style="list-style-type: none"> - објасни принципе комуникације здравствени радник-болесник - објасни појам медицинске тајне и права пацијанта на приватност - дефинише морални проблем мита и корупције у здравству - објасни појам јатрогеније - објасни какав треба да буде етички однос здравственог радника према другом здравственом раднику и немедицинском персоналу - опише моралне обавезе здравственог радника према друштвеној заједници 	<p>кодекса медицинске етике</p> <ul style="list-style-type: none"> - образложи етички став према хирушком болеснику - образложи етички став према болесном дјетету - образложи етички став према болеснику обољелом од заразне болести - образложи етички став према болесницима у гинекологији и акушерству - образложи етички став здравственог радника према болесницима у онкологији и према умирућем болеснику - анализира етичке проблеме у психијатрији - анализира етичке проблеме у раду са геријатријским болесницима - анализира став здравственог радника према хендикепираном болеснику 		
--	---	--	--	--

4.3. Напредак медицине и етички проблеми	- опише садржај Хелсиншке декларације	- анализира етички став здравственог радника према породици болесника - анализира етичке проблеме у стоматологији - анализира етичке проблеми у фармацеутској дјелатности; - аргуменује свој став о проблему вјештачке оплодње - аргуменује свој став у вези са трансплантацијом и донирањем органа		
5. СЛОБОДНА ТЕМА	Према избору наставника и ученика	Критички обрађујете теме као што су: - ментално здравље - човјек у односима и сукобима; - самоспознаја и интеграција; - проблем смртне казне; - проблем суицида - етика и интернет, говор мржње - етика и умјетност		

		- етика и политика итд.		
Интеграција				
Социологија, Демократија и људска права, Историја, Медицинска психологија, Здравствена њега, Српски језик				
Извори				
Постојећи планови и програми за предмет Етика и стручна литература.				
Оцјењивање				
Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. О техникама и критеријумима оцјењивања ученике треба упознати на почетку изучавања модула.				